

Nr 197.

Av herr Lindhagen, om världsspråket.

Förtryckta språk i alla länder, förenen eder!

I motionen nr 196 har behandlats frågan om en allmän revision av folkförbundets idéförfattning. I sammanhang därmed må erinras om ett par av de frågor, som ha synnerlig betydelse just i dag och alla dagar. En sådan fråga är världsspråket.

*Resning mot
språkför-
trycket.*

Verkliga framsteg i världen ha gemenligen inletts med en anstormning emot ett stort förtryck för att vinna frihet till utveckling. På detta sätt ha många ok sammanstörtat. Ett av de olidligaste står dock kvar och vidgas till och med för varje år, nämligen *de tre privilegierade europeiska språkens, franskans, engelskans och tyskans, förtryck över alla andra språkfamiljer, stora så väl som små.*

I vår mellanfolkliga tid bör väl framförallt denna oerhörda spärrfästning mot folkförbrödringen falla. Att detta ej redan skett beror främst därpå, att detta privilegierade övervalde fortfarande tillbedes slaviskt av de undertryckta folken själva. Det borde ej behöva erinras om det ofantliga arbete, de ruinerande omkostnader, den oförtjänta oförmåga att göra sig gällande, som en sådan världsordning pålägger de förtryckta staterna och deras medborgare. Vilket verksamt medel innefattar icke detta ock för den lilla språktintellektualismen att hålla de missgynnade språkfamiljernas stora folklager inom alla samhällsklasser nere i maktlöshet och beroende.

Även detta mörker över tillvaron har självbevarelsedriften tvingat de förbisedda att söka skingra. Världsspråksrörelsen nerifrån tar allt vidsträcktare utbredning. Asien börjar också alltmera giva sin ovilja till känna. De japanska universiteten ha till och med utbytt sina rapporter på franska, engelska eller tyska mot rapporter på esperanto. Förståelsen för denna olycka över folken börjar nu stiga uppåt, ehuru framfärden på grund av okunnighet och bristen på medkänsla bland de bestämmande ännu ligger i vida fältet.

Särskilt anmärkningsvärt är att inom de privilegierade språkfamiljernas intellektualister och styrelser yppas dock en större förståelse än inom de små länderna. Framförallt i de skandinaviska länderna eller åtminstone i Sverige synes man vara fast besluten att hålla sina folk nere i beroende och slavisk tillbedjan av de tre privilegierna. I riksdagen gå i båda kamrarna socialdemokratiska intellektualister i spetsen för en högarsamling och nedslå världsspråket, vårt folks enda räddning från betydelselöshet, och detta under strid mot socialdemokratiska och frisinnade menige.

Förklaringen till det oförklarliga ligger väl i den parlamentariska krisen. Den gamla liberalismen strävade till ekonomisk och andlig frihet för alla och socialismen i sin vårbrytning omfattade med hänförelse samma mål. Sedan har livet för den enskilde obönhörligt gestaltat sig som ett sökande efter inkomster, makt och ära utan andlig vägledning samtidigt. Det gamla programmet om människorätt för alla har sjunkit undan.

Det är därför karakteristiskt, att bland personer, som i någon mån behärska ett av de tre språken, återfinnas oftast de ivrigaste motståndarna till världsspråksrörelsen. Att interparlamentariska rådsmedlemmar och vederlikar ej vilja höra talas om den är också förklarligt. De grunda ju sin maktbefogenhet främst på någon större eller mindre kunskap i de privilegierade språken och vilja ej räkna med nödvändigheten att behöva lära sig något annat.

Alla de små krafter, som ägna sin flit åt denna omskapande kulturfråga, äro emellertid eniga om, att en varaktig grundläggning av världsspråket kräver medverkan och beslut även av staternas officiella målsmän. Detta naturliga krav behöver ej närmare motiveras, ty det talar för sig självt.

Av världsspråket ha alla gagn, och man borde således här anträffa en angelägenhet, om vilka intressestrider ej behövde förekomma. I synnerhet ha dock de människor, som föra en rotlös tillvaro, största behovet att kunna se sig omkring i världen. Deras politiska program om samling av proletärer i alla länder ropar efter världsspråket såsom oumbärligt.

Det föreföll mig därför självklart, att saken skulle vinna stöd särskilt hos arbetarklassen. Detta har åtminstone i Sverige visat sig vara en oriktig föreställning. Den splittring, som i detta ämne yppat sig till och med inom socialdemokratiska partiet, har ett stort vetenskapligt intresse och är bland mycket annat att sprida ljus över parlamentarismens vanskligheter.

*Svenska
statsmakten
och befrielse-
severket.*

Då frågan år 1911 första gången bragtes på tal i riksdagen, hade den sammankopplats med angelägenheten »att sammanföra hit till nordens internationella institutioner och möten för främjande av mänsklighetens samfälliga livsintressen». Det tillfälliga utskottet avstyrkte naturligtvis med blank reservation endast av herr Svensson i Nyköping (socialdemokrat), som sedan inskränkte sig till att yrka ogillande av den mot själva saken alltför kritiska motiveringen.

En intresserad debatt uppstod i kammaren. Utom motionären talade friherre Bonde (liberal) och Wawrinsky (socialdemokrat) för motionen. Den förre stannade dock för ogillande allenast av utskottets motivering, därför att han »icke trodde, att kammaren kände sig mogen» för saken. Branting förordade livligt den första delen av motionen. Ifråga åter om världsspråket eller hjälpspråket, sade han sig nödgas intaga en annan ståndpunkt än motionären och Wawrinsky. Han trodde icke på, att detta språk skulle kunna bli ett internationellt talspråk, som i stor utsträckning skulle användas. Att man på internationella kongresser skulle avstå från bruket av »de tre stora

internationella språken» och i stället tala esperanto eller ido, det trodde han ligga i en så avlägsen framtid, att därav icke vore mycket att förvänta. Emellertid förordade han dock ett av mig under överläggningen framställt yrkande om övervägande, »huruvida och i vad mån bemödande lämpligen borde och kunde från svensk sida vidtagas för att hit förlägga åtskilligt internationellt samarbete för främjande av mänsklighetens samfälliga livsintressen och däribland jämväl tanken på skapandet av ett världsspråk eller internationellt hjälpspråk». Utskottets talan fördes av dess ordförande Leander (liberal). Dubbla voteringar måste anställas. I den första antogs utskottets hemställan till kontraposition med 114 röster mot 79, vilka tillföll motiönärens yrkande. I huvudvoteringen bifölls utskottets hemställan med 105 röster mot 91, vilka senare avgåvos för Bondes yrkande om ogillande av motiveringen.

Detta var ju ett ganska gott varsel för en ny fråga, för vilken kammarens stora flertal var främmande. Talmannen Svartling, som för första gången blev uppmärksam på saken, anförtrodde oss enskilt, att han blivit övertygad, att här förelåg ett mycket stort praktiskt problem. Han bekände sin fulla anslutning till tanken på ett språk, gemensamt för alla nationaliteter vid sidan av varje nationalitets modersmål.

Nu trodde mången därför, att frågan fallit framåt i riksdagen. Detta visade sig snart ha varit en villfarelse. Redan året därpå, 1912, återkom jag med världsspråket utan sammankoppling med något annat. I socialdemokratiska förtroenderådet, där jag hade säte, förordade jag motionens framförande som gruppmotion. Det blev diskussion och Branting intog nu, föreföll det mig, en ännu mer avvisande hållning än förra året. Han ansåg, att frågan borde lösas på sådant sätt, att nationerna — förmodligen de europeiska nationerna —, sammanslöto sig i vissa intressegrupper kring ett av de tre så kallade stora kulturspråken efter det geografiska läget. Sverige skulle på detta sätt komma inom en intressesfär, där tyska blev det gemensamma språket. I denna framkastade tanke instämde Nils Persson i Malmö. Professor Steffen var icke heller benägen att lämna något förord. Branting frågade till sist med en sidoblick på Steffen, om de skulle bifalla min hemställan. Steffen skakade på huvudet och därmed var saken avgjord. Förtroenderådet avböjde min berörda framställning.

Det gällde nu att samla några fribytare. På den tiden var man ännu angelägen om att få medmotionärer, och en massmotion var det mest önskvärda. Riksdagens ledamöter voro då vida mera än nu intresserade av att vara med på frågor, som rörde alla och framtiden och ej blott egna intressen för dagen. Nu äro vi trötta och olustiga. Endast ovilligt skriva vi på andras motioner, och någon hjälp vid debatten består mindre än tillförne. Det lönar sig därför icke att gå omkring och tigga namnunderskrifter. Jag har åtminstone för min del av nämnda skäl numera i regel avstått från ett så hopplöst företag.

En motion av fjorton frivilliga kom till stånd. Den var undertecknad av

Carl Lindhagen, V. Rydén, C. Winberg, Rickard Sandler, Bernh. Eriksson, C. A. Svenson, G. W. Källman, J. A. Wallin, K. A. Borg, Ernst Hage, Thure Widlund, Per Norin, Karl Starbäck och Allan Cederborg. Vid motionen hade dessutom fogats förord av tre naturvetenskapsmän Nils Ekholm, Svante Arrhenius och Gerhard de Geer. Utskottet gjorde sig åtskillig möda att anskaffa utredning. Bland annat infordrades utlåtanden från en hel del svenska professorer. Naturvetenskaparna voro i allmänhet för världsspråket, humanisterna emot och språkforskarna delade i två stridiga hälfter.

Utskottet var »välvilligt» men fann förhinder på många sätt och kunde därför icke vara med om någonting. Man hade också upptäckt, att något initiativ kunde vara att förvänta i Schweiz, och därför borde svenska riksdagen hålla sig stilla. Detta är i vår tid ett vanligt officiellt program för att undvika en livsfråga, som vi ej kunna omsätta i fördelar åt oss själva. Vi bekymra oss ogärna för idéer och framtida släkten samt vilja endast sparsamt kosta på dem några utsädeskorn. Utskottets talan fördes av dess ordförande Ernst Liljedahl (liberal) och Ingvarsson (socialdemokrat). Med 156 röster mot 51 fick utskottet rätt.

Frågan kom sedan tillbaka år 1915. Klientelen minskades i samma mån som de frisinnade idéerna utslocknade. Framställningen var denna gång undertecknad allenast av mig, Hage, Kloo och Höglund. Anledningen till frågans upptagande var dess oförbränneliga betydelse, men denna gång också världskrigets utbrott. Detta hade ytterligare understrukt behovet att närma nationerna till varandra. Under själva kriget kunde visserligen ingenting göras, men motionen påyrkade att det svenska initiativet skulle tagas »i sammanhang med den kommande uppgörelsen eller eljest». Märkligt nog, måhända tack vare utskottsledamoten Höglunds initiativ, vann förslaget majoritet inom utskottet. Fem medlemmar med Liljedahl i spetsen hade dock avgivit reservation, i vilken ej ens det förra årets platoniska välvilja återfanns. Diskussionen blev denna gång kort och med 86 röster mot 37 bifölls i denna kristid reservationen.

Kriget tog omsider slut och fredshoppet sände ut sina vårsvalor för att speja i terrängen efter möjligheter. Det syntes då naturligt att även folken genom sina representanter i parlamenten skulle höja sin röst för en ny ordning. Av denna bevekelsegrund framfördes av mig 1919 i första kammaren bland andra viktiga ämnen världsspråksfrågan »till övervägande särskilt vid underhandlingarna om det blivande fredsslutet». I andra kammaren framfördes enahanda krav av Ericson i Funäsdalen. Första kammarens utskott avstyrkte enhälligt någon åtgärd. Frågan var ännu icke mogen ansåg utskottet. Denna uppfattning grundades på ett infordrat utlåtande av professor Norén i Uppsala. Denne ansåg behovet av ett världsspråk vara trängande, men ansåg att man borde avvakta ett gemensamt uttalande till förmån för världsspråkstanken av ett flertal statsmakter och särskilt ett franskt initiativ. Utskottet, vars ordförande var Th. Borell (konservativ), tillade dock, att det

varmt behjärtade syftemålet, ett erkännande som förut icke förekommit och ju kunde betecknas såsom också en vårsvala. Andra kammarens utskott förklarade likaledes enhälligt, att saken var viktig. Även detta utskott var således förmodligen påverkat av händelserna och särskilt av den sakkunnige. Utskottet fann emellertid flera förhinder för att tillstyrka en opinionsyttring från riksdagens sida och hoppades att världsspråkstanken skulle komma att göra sig gällande »genom sin egen inneboende kraft». Båda utskottens yrkanden bifölls i första kammaren med 54 röster mot 7 och i den andra utan votering.

Året 1921 var ett märkesår. Saken återkom även då till riksdagen, såsom bör ske med alla livsintressen. Jag hade denna gång kunnat åberopa icke blott såsom förut sakens natur, utan även auktoritativa tilldragelser. Den svenska världsspråkskommittén, sammansatt av representanter för olika riktningar, hade avgivit ett betänkande och hänvänt sig med detsamma till nationernas förbund. Samtidigt hade flera medlemmar inom detsamma genom sina ombud väckt förslag, att undervisning i esperanto måtte meddelas i alla världens skolor. Utskottet tillstyrkte nu enhälligt (Borell fortfarande ordförande) en hemställan till regeringen, att på sätt som kunde befinnas lämpligt stödja den svenska världsspråkskommitténs framställning om en förutsättningslös utredning angående möjligheterna för införandet av ett världsspråk. I kammaren talade herrar Lundberg (socialdemokrat), Bruhn (liberal), och Bäckström (socialdemokrat) för bifall samt endast Aaby Ericson (höger) för avslag. Vid omröstning bifölls utskottets tillstyrkan med 74 röster mot 48. Nu togo vi litet var för givet, att saken skulle slå igenom även i andra kammaren och de många bemödandena bära frukt. Ödet hade emellertid bestämt annorlunda.

Andra kammarens tillfälliga utskott tillstyrkte enhälligt, att kammaren måtte biträda första kammarens beslut. Då ärendet förelåg till avgörande, begärde emellertid Arthur Engberg (socialdemokrat) ordet och yrkade avslag. Man kan ju, även om man representerar arbetareklassen, ställa sig tveksam, särskilt då man såsom Engberg ägnat sig åt studier vid universitetet i de tre privilegierade språken, vilka sålunda måste vara honom kära. Men därifrån synes mig steget vara långt att göra det till en hjärtesak att motsätta sig officiell undersökning i en obestriddligen så viktig angelägenhet. Utskottet försvarades av dess vice ordförande Sjöström (socialdemokrat) samt herr Block (höger), varemot herr Hederstierna (höger) också gick på avslag. Med 91 röster mot 56 segrade avslagsyrkandet. Majoritetens huvudsakliga sammansättning avspeglas säkerligen därav, att med den socialdemokratiska talaren förenade sig genom instämmanden elva riksdagsmän, tillhörande, sju högern, en bondeförbundet, två liberalerna och en vildarna. Mycket verkade förmodligen att de många, som ej närmare kände till frågan, av den uppkomna splittringen ansågo sig förhindrade till något uttalande.

Det var således förbi med illusionerna, och den myckna mödan hade run-

nit ut i sanden. Den parlamentariska krisen hade manifesterat sig och Sisyfusstenen rullade ned i djupet igen. Det gällde således att börja om ifrån början och detta skedde således också.

Tre år efteråt eller 1924 återkom även i svenska riksdagen denna mänsklighetens odödliga angelägenhet. Första kammarens utskott under Borell (höger) såsom ordförande tillstyrkte enhälligt en anhållan till regeringen, att genom hänvändelse till nationernas förbund eller annorledes taga initiativ till en förutsättningslös utredning och överläggning för antagande genom mellanfolklig överenskommelse av ett internationellt hjälpspråk. Professor Noreen, som enskilt konsulterades, tillstyrkte denna gång obetingat bifall. I kammaren uppstod nu en livlig debatt med många talare. Den inleddes av Karl Andreas Andersson (liberal), som i starka ordalag bröt staven över hela saken och yrkade avslag. Detta gjorde också herr Wrang (höger) och Hederstierna (höger). Fröken Hesselgren (liberal) yrkade bifall, likaså herr Pauli (socialdemokrat). Pauli är en av de få socialdemokratiska intellektualister i riksdagen, som i likhet med tidigare professor Bäckström livligt intressera sig för världsspråksfrågan. Slutligen yrkades bifall av Borell (höger) och Winberg (kommunist). Med 39 röster mot 38 bifölls utskottets tillstyrkan. Att majoriteten gick ned denna gång till en röst, berodde sannolikt på den sjunkande mentaliteten för de andliga värdena, andra kammarens avvisande hållning, mobilisering av talare från motståndet och den omständigheten, att de, som utom motionären yttrade sig 1921 för saken, icke vidare voro medlemmar av kammaren.

Andra kammarens utskott tillstyrkte ett biträdande av första kammarens beslut med tio röster, däribland utskottets ordförande Laurén. Fyra ledamöter yrkade avslag. I andra kammaren uppträdde nu liksom senaste gången Engberg (socialdemokrat) såsom första talare för att förgöra första kammarens ståndpunkt. Världsspråksfrågan borde enligt hans uppfattning hos oss utbytas mot ett strävande »att göra det möjligt för svenska medborgare att lära sig något av de större kulturspråken». Vi höra fortsätta, sade han, det arbete, som vi redan äro inne på, att göra något av de stora språken mera tillgängligt än förr för de breda lagren av folket. Även Rydén (socialdemokrat), som år 1912 undertecknat motionen, yrkade nu avslag. Bifall förordades av Laurén (höger) samt av socialdemokratiska arbetarrepresentanterna Hagman, Sjöström och Ericson i Stockholm. Högerrepresentanterna Lindmark, Uddenberg och Lindskog yrkade avslag. Voteringen utföll med 49 röster för avslag mot 38 röster, som tillföllu utskottets tillstyrkan. Röstskillnaden hade således i alla fall gått något tillbaka sedan år 1921.

Erfarenheter från interparlamentariska unionens kongress i Washington och dess villervalla på detta område kunde icke annat än befästa uppfattningen att här föreligger fara i dröjsmål. Vid 1926 års riksdag sökte jag därför i en utförlig framställning (motion nr 222) belysa världsspråkets frammarsch bland folken samt dess officiella landvinningar, icke minst hos stormakter såsom

England och Frankrike. Även i andra kammaren framställdes ett yrkande av Hage m. fl. Första kammarens utskott slog nu under en ny ordförande Karl Sandegård (socialdemokrat) alldeles om och gick helt och hållet på avslag efter Engbergs linje i andra kammaren. Det hela var utopi och förtjänat föga avseende. I stället hänvisade utskottet Sveriges befolkning till studiet av levande språk och av främmande länders litteratur såsom ett av de verksammaste medlen för att uppnå det intellektuella och moraliska närmande mellan människor av skilda nationer, som utgör nationernas förbunds syfte. Reservationer avgåvos av fröken Hesselgren (liberal) samt herrar Johansson i Hornsberg (liberal) och Magnusson (socialdemokrat). Andra kammarens utskott, fortfarande med Laurén som ordförande, tillstyrkte den i kammaren väckta motionen med en majoritet av tio röster; två reservanter hemställde om avslag.

Det visade sig nu, trots allt, att frågan genom påminnelserna vunnit i aktualitet. I båda kamrarna, och i synnerhet i den första, blevo överläggningarna långvarigare än någonsin förut. Den senare kammarens nya utskott lyckades dock samla 66 röster mot 34, som tillstyrkte. I andra kammaren företogs omröstning allenast med tillämpning av upprensingsförfarandet och befanns därvid flertalet ha röstat för avslag. Även vid detta tillfälle karakteriserades i kammaren diskussionen därav, att socialdemokraten Engberg förde motståndets talan emot högermannen Laurén samt de socialdemokratiska arbetarrepresentanterna Ericson i Stockholm och Hagman.

Med den förestående återblicken har jag velat giva en samlad föreställning, om vilken långvarig kamp måste föras mot vårt vasallskap under utländska makter i språkfrågan. Vi stå inför en bestämd föresats att hålla vårt folk nere i oförmåga att göra sig gällande i världen på det verksammaste sätt, som står till buds. Även i någon folkförbundets kommission lär av Eliel Löfgren efter bemyndigande riktats erinringar emot den motion om främjande av världsspråket esperanto, som inom förbundet år 1920 väckts av ombud från flera stater och sedan efter utförlig undersökning förordats av förbundets generalsekretariat.

En annan episod, som såvitt jag förstår belyser den parlamentariska krisen, får här icke förbigås. Vid landsorganisationens kongress 1926 hade av gruvindustriarbetarförbundets avdelning nr 4 Malmberget och järnvägsmannaförbundets avdelning nr 24 i Stockholm motionerats om esperanto såsom världsspråk. Den behandling denna fråga fick i det tysta på denna kongress bör enligt min mening komma till offentligare kännedom och begrundande. Kongressens protokoll i denna punkt lyder ordagrant sålunda:

*Svenska
landsorgani-
sationens
kongress
1926.*

»Dagordningens punkt XXXIV: Esperanto.

Följande motioner förelågo (nr 185—186):

Motion nr 185. Av gruvindustriarbetarförbundets avdelning nr 4, Malmberget. Frågan om skapandet av ett världsspråk, genom vilket arbetarklassen över hela världen skulle ha möjligheter att lättare än hitintills komma i

kontakt med varandra har som bekant sedan länge stått på dagordningen. Jämsides med arbetarklassens övriga frammarsch, fackligt, politiskt och kulturellt, har dock icke denna fråga om ett internationellt världsspråk följt med, utan är frågan i stort sett lika olöst som den varit. Orsakerna härtill äro kanske flera. En bland de främsta är enligt vår mening, att en hel del av arbetarklassens ledare icke har det intresse för denna viktiga frågas lösning som den kräver. I arbetet för skapandet av en enad arbetarklass över hela världen anse vi skapandet av ett världsspråk som en viktig del, varför vi föreslå att kongressen beslutar:

att framföra frågan om skapandet av och arbetandet för ett internationellt världsspråk till förstkommande internationella fackliga världskongress. Dessutom bör landsorganisationen föra fram frågan om införande av detta världsspråk i alla skolor och att den internationella fackliga rörelsen i alla länder arbetar för detta syftemål.

Motion nr 186. Av järnvägsmannaförbundets avdelning nr 24, Stockholm. Utan gensägelse skulle för det nu rådande intensiva internationella samarbetet vara till stor fördel, om vi ägde ett gemensamt neutralt språk. Särskilt skulle denna fördel göra sig gällande vid internationella överläggningar och kongresser, vars förhandlingar nu så oerhört tyngas av långrandiga och ofta missvisande översättningar. I synnerhet skulle arbetarklassen hava mycket att vinna på införandet av ett internationellt hjälpspråk. Detta har också av den internationella arbetarrörelsen tidigt uppmärksamrats. Redan vid »Internationalens» kongress i Lausanne år 1867 antogs en resolution till förmån för ett universellt språk. Många efterföljande kongresser hava gjort liknande uttalanden. Detta är särskilt förhållandet sedan under de senaste decennierna fullständiga världsspråkssystem utarbetats och det uppstått en världsspråkrörelse av ganska stort omfång, och vari arbetarklassen livligt deltagit. Vi vilja här blott erinra om, att internationella transportarbetarförbundets kongress i Hamburg år 1924 uttalade sig för användandet av »esperanto» såsom språk inom organisationen, ävensom att engelska landsorganisationens senaste kongress år 1925 beslöt giva generalrådet i uppdrag att erkänna esperanto såsom språk och arbeta för att detsamma undervisas i alla under landsorganisationen stående bildningsorganisationer. Bland vårt lands arbetare har hitintills världsspråksfrågan icke tillräckligt uppmärksamrats. Men även i vårt land finnas givetvis en hel del arbetare, som nedlägga ett intresserat och intensivt arbete för världsspråksfrågans lösning. Av vårt lands tvenne esperatoorganisationer är också arbetar-esperanto-förbundet det största. Vi anse oss nu böra påyrka, att den fackliga centralorganisationen må giva esperantorörelsen sitt stöd. Härmed åsyfta vi icke, att landsorganisationen skulle taga några initiativ i frågan, eller att dess representanter skola ställa sig i spetsen för världsspråksrörelsen. Men vi anse, att världsspråksfrågan är för arbetarklassen och för arbetarrörelsen så viktig, att den vid varje tillfälle bör av arbetarnas organisationer och representanter för dessa stödjas. Vi hemställa därför, att kongressen måtte:

dels uttala sig för att esperanto antages såsom internationellt språk för arbetarrörelsen,

dels ock besluta uppdraga åt landsorganisationens representanter att vid varje tillfälle stödja framkomna förslag, som kunna verksamt befrämja esperantos utbredning bland arbetarklassen, i avsikt att det ovan uttalade önskemålet snarast möjligt må bliva verklighet.

Landssekretariatet förelade i anledning av förestående motioner följande Utlåtande nr 56.

I motionerna 185—186 framföres yrkande om att kongressen måtte uttala sig för esperanto såsom världsspråk och att landsorganisationen skall arbeta för att esperanto blir antaget som hjälpspråk även i andra länder.

Vid föregående kongress förelade sekretariatet följande utlåtande, som av kongressen godkändes: »Utan att underskatta behovet av ett internationellt hjälpspråk vill sekretariatet likväl framhålla, att man torde ha all anledning att antaga, att ett sådant språk ej kan komma att få någon som helst betydelse inom närliggande tid. Huruvida esperanto eller något annat artificiellt språk någon gång kan komma att slå sig igenom är en sak, som sekretariatet ej anser sig kunna uttala sig om. De olika språken lägga dock så stora hinder i vägen för folken att följa varandras impulser och erfarenheter samt åstadkomma en så oerhörd klyfta i folkens samliv, att det måste ligga varje framtåsträvande kulturrörelse om hjärtat att bidraga till en förbättring av nuvarande förhållanden. Därvid måste arbetet inriktas med hänsyn till att det skall trygga nya möjligheter för kommande släkten att närma sig varandra och att kunna tillgodogöra sig kulturens skatter utan hänsyn till språket.

I anslutning till denna tankegång vill sekretariatet hemställa: att kongressen måtte besluta att besvara motion nr 181 med att göra nedanstående uttalande:

Kongressen anser, att folkskolan måste utvecklas, så att den kan giva en bättre språkunderbyggnad än vad fallet nu är. Språkundervisningen bör även omfatta främmande språk. Ungdomen uppmanas att begagna den fritid, som numera beredes den till främmande språks studier för att därigenom kunna följa andra folks liv och tillgodogöra sig deras kulturella skatter, och bör arbetarnas bildningsförbund därvid söka giva nödvändig handledning.»

Genomförandet av ett av alla folk erkänt och praktiskt och genomfört hjälpspråk vore givetvis en vinst, som sekretariatet gärna såg uppnådd, men då enighet ännu ej synes föreligga om vilket hjälpspråk, som skall komma till användning, eller om sättet att få ett sådant språk antaget av olika nationer, anser landssekretariatet, att det beslut föregående kongress fattade nu bör fullföljas, varför sekretariatet hemställer, att kongressen måtte återupprepa sitt då fattade beslut genom att göra nedanstående uttalande:

Kongressen anser, att folkskolan måste utvecklas, så att den kan giva en bättre språkunderbyggnad än vad fallet nu är. Språkundervisningen bör även omfatta främmande språk. Ungdomen uppmanas att begagna den fritid, som numera beredes den, till studier av främmande språk för att därigenom kunna följa andra folks liv och tillgodogöra sig deras kulturella skatter, och bör arbetarnas bildningsförbund därvid söka giva nödvändig handledning.

Herr Arvid Thorberg, landssekretariatet, föredrog sekretariatets utlåtande och yrkade bifall till detsamma.

Sekreterare Sigfrid Hansson: — — —

Herr Ernst Ericson, järnvägsmanaförbundet: Jag tillhör den avdelning av mitt förbund, som motionerat i detta ärende, och jag ber därför få säga några ord. När denna fråga behandlats i Sveriges riksdag, har alltid gjorts gällande, att den rörelse, som kommer att lösa världsspråksfrågan, är arbetarrörelsen, ty den kan frigöra sig från de fördomar, som nu ligga hindrande i vägen. Sekretariatet har i stort sett inskränkt sig till att upprepa det som

yftrades i frågan vid 1922 års kongress. Då det torde vara önskvärt, att en mera bestämd ståndpunkt intages av kongressen, hemställer jag om bifall till motion nr 186.

Härmed var debatten avslutad.

Följande förslag förelågo: Motion nr 185, motion nr 186. Av landssekreterariatet: uttalande nr 56.

Kongressen beslöt att bifalla landssekreterariatets utlåtande nr 56.»

Gruvindustriarbetarförbundet synes mig ha träffat huvudet på spiken, då det framhåller, att en av de främsta orsakerna till världsspråksfrågans svårigheter i Sverige är, att en del av arbetarklassens ledare icke ha intresse för frågans lösning. Landssekreterariatets utlåtande är identiskt med Arthur Engbergs och hans meningsfränders i riksdagen uppfattningar i ämnet. Detta utlåtande har nu kongressen, sammankallad för andra ändamål, bifallit uppenbarligen i god tro och utan att inse vad som bjöds.

Internationella transportförbundets kongress 1924 och engelska landsorganisationens kongress år 1925 gjorde uttalande för esperanto. Båda dessa organisationer skulle kunnat dock förmodas mer än de flesta vara benägna att åtnöjas med engelska språket. Men de ha sett stort på saken såsom den förtjänar. Vad är det då för mening, att i ett litet land som Sverige, vars folk mer än de flesta behöver ett världsspråk för att göra sig gällande, låter man arbetarklassens landsorganisation stå upp för att uppmana arbetarna inskränka sig till att söka i folkskolan få lära sig något av de tre privilegierade språken och att använda sin fritid till studier på dessa språk. Effekten blir, säges det, att de därigenom »kunna följa andra folks liv och tillgodogöra sig deras kulturella skatter». Sällan har väl räckts ett folk väldigare stenören i stället för bröd. Medelklassen och icke ens överklassen i stort sett kan genom kunskaper i tyska, franska eller engelska följa något av dessa folks liv och tillgodogöra sig deras kulturella skatter. Detta är endast ett fåtal privilegierade människor förbehållet. Allraminst kunna de på denna ensidiga, högst tresidiga väg intränga i de hundratals övriga folkens liv och andliga skatter, vilka väl också äro verkligheter.

Detta trolleri skall däremot arbetarklassen kunna utföra, arbetare, småbrukare, tjänstemän och hela det övriga folket med de två tomma händerna. Är det verkligen på detta sätt »proletärerna i alla länder» skola finna varandra? Landssekreterariatet förespeglar sina massor, att de böra sättas i tillfälle att på originalspråket taga del av exempelvis den sista prisbelönta franska romanen. Varför inte uppfordra dem också att på fritider lära sig forngrekiska för att kunna på originalspråket läsa Platons skrifter, vilka innefatta en mycket stor skatt och äro grundläggande för kulturen.

Förhållandet är, att alla klasser i vårt land både högre och lägre bibringas kännedom om andra folks liv och kultur genom svenska läroböcker, svenska tidningar och svenska översättningar. Detta är under nuvarande förhållanden enda möjliga sättet och kommer alltid att vara det. Därigenom

få vi också kunskap om alla folks liv och kultur och icke bara om ett, högst tre folk. Först genom ett överkomligt och enkelt världsspråk, som kan tillägnas av folkens djupa led och inläras i alla skolor, kan för framtida släkten öppna sig nya möjligheter. De kunna i alla länder få läsa översättningar på ett språk, som de förstå, och läsa originalarbeten i den mån de utkomma på världsspråket. De kunna då också på den enda väg, som är möjlig, omsider även personligen diskutera, samråda och tala med varandra samt skriva till varandra i alla länder. Landsorganisationens kapitulation, såvitt jag förstår, för studentexamensfolket leder verkligen tankarna till Karl Marx' ord om, att arbetarklassens befrielse måste vara dess eget verk.

Att studier — till stor del bortkastade — i något av de tre levande språken tills vidare uppmuntras och idkas är visserligen betingat av de nuvarande nödvändigheterna. Vad som med min uppfattning är anmärkningsvärt i det kongressen förelagda uttalandet, är att det stannar vid nämnda förord såsom framtidens hopplösa lösen och ej inlåter sig på den av motionärerna begärda opinionsyttringen för ett världsspråk.

Något intresse för världsspråket såsom ett hjälpmedel åtminstone för »proletärer i alla länder förenen eder», har jag för min del icke heller erfarit från kommunisterna. På min fråga 1918 till Lenin, om han ej ville verka för ett enhetligt världsspråk, sporde han, varför det behövde vara ett allenast. Vi hava redan tre världsspråk, sade han, och ryskan blir det fjärde. I Sverige har på min förfrågan sagts, att meningarna bland de svenska kommunisterna äro delade. I riksdagen har ingen mer än C. Winberg uppträtt för saken. Då jag hösten 1925 besökte Amerika för deltagande i interparlamentariska unionens kongress, angreps jag upprepade gånger av en svensk kommunistisk tidning i Chikago kallad »Ny Tid», som sökte göra troligt, att jag, såsom tillhörande socialdemokratiska partiet och tillika pacifist, rest till Amerika endast för att »kyssa Morgans kjortelfäll». När bladet sedan läst i pressen, att jag verkat på kongressen för ett världsspråk, utlades detta i tidningen så, att jag hade »advocerat» för ett världsspråk. Intresset synes även där vara minimalt. De andliga värdena hava ringa marknad i partilivet.

Detta förfäktande av vårt folks fortsatta vasallskap i språkfrågan uppfordrar dem, som eftersträva vårt folks och alla andra folks och särskilt de djupa ledens frigörelse, att fortfarande obevekligt resa sig mot detta främmande ok.

Vårt folk har, förmäles det från orterna, fått en ny längtan efter denna befrielse genom rundradions utsträckande utöver landets gränser. Man vill förstå vad som talas även från de främmande länderna, men den stora massan abonnenter kan det icke, och skola aldrig kunna det, förrän världsspråket kommit med sin nya värld.

Det behöves nu handling. Det gäller att icke längre sticka huvudet i busken utan erkänna, att befriaren heter »esperanto», som ju obestridligen är en genial skapelse och ett levande, lättlärt och logiskt språk, som talas sedan årtionden

Det kräves handling.

i de flesta länder. Ido bygger på samma grund, dess förbättringar äro dock omtvistade, och vi få ej längre uppehålla det officiella erkännandet av den språkform, som redan fått stor aktualitet ute i världen. När världsspråket blir en officiell angelägenhet och föremål för internationell överenskommelse, då må överläggningar äga rum, om några uppenbara förbättringar böra i det sammanhanget vidtagas.

Yrkande. Folkförbundets uppgift är ju att binda samman folken till fredlig samverkan och förståelse. Ett av de yppersta medel därtill bör vara världsspråket, som förenar andarna inom de olika nationerna. Det bör således minst av allt felas i förbundets idéprogram.

På grund av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen ville:

1) uttala såsom sin uppfattning, att de tre europeiska språkens — franskans, engelskans och tyskans — privilegierade ställning utgör ett oöverstigligt hinder för folkförbrödningen;

2) erinra om att detta vasallskap håller icke minst det svenska folket nere i oförtjänt betydelselöshet samt vållar dess ungdom och vuxna otroliga mödor, tidsförluster och omkostnader utan motsvarande valuta;

3) betona att en resning mot förenämnda tre språkfamiljers förtryck över alla andra språkfamiljer, stora och små, utgör en av tidens viktigaste angelägenheter;

4) giva ett uttryck för denna sin uppfattning genom att hos Kungl. Maj:t begära svenskt initiativ till att i folkförbundets akt genomförandet av ett världsspråk upptages såsom en av förbundets uppgifter, samt att därvid främst överväges detta språks uppbyggande på grundvalen av esperanto, som sedan årtionden utgör ett levande inom de flesta länder talat, lättlärt och logiskt världsspråk.

Stockholm den 20 februari 1927.

Carl Lindhagen.

INNEHÅLL.

	Sid.
Resning mot språkförtrycket	1
Svenska statsmakten och befrielseverket, 1911—1926	2
Svenska landsorganisationens kongress 1926	7
Det kräves handling	11
Yrkande	12